

נציבות תלונות הציבור על שופטים

לשכת הנציב אורי שהם
שופט בית המשפט העליון (בדימוס)

כ"א כסלו, תשפ"ב
25 נובמבר, 2021
מספרנו: 645/21/רכני ירושלים
אישי-סודי-למכתב בלבד

המתלונן: המרכז הרפורמי לדת ומדינה, באמצעות עו"ד אורי נרוב

הנילונים: כב' הרב דוד לאו, רב הראשי ונשיא בית הדין הרבני הגדול
כב' הרב יצחק יוסף, הראשון לציון, בית הדין הרבני הגדול
כב' הדיינים הרב אליעזר איגרא, הרב יעקב זמיר, הרב שלמה שפירא
הרב מיכאל עמוס והרב אברהם שינדלר מבית הדין הרבני הגדול
כב' ראב"ד הרב מרדכי רלב"ג מבית הדין הרבני האזורי, בירושלים
כב' אב"ד הרב דניאל אדרי מבית הדין הרבני האזורי, בחיפה
כב' אב"ד הרב שניאור פרדס מבית הדין הרבני האזורי, בנתניה
כב' ראב"ד הרב זבדיה כהן וכב' הדיין הרב צבי יהודה בן יעקב
מבית הדין הרבני האזורי בתל אביב-יפו

בעניין: תלונה שהתקבלה בלשכתנו ביום 12.9.21

החלטה

תמצית התלונה

1. ברקע התלונה עומדות תוכניות לעריכת רפורמות במערך הכשרות והגיור במדינת ישראל, אותם מקדמים המשרד לשירותי דת וממשלת ישראל. עם פרסום דבר התוכניות התקיים כינוס חירום שארגנה מועצת הרבנות הראשית בהשתתפות דיינים ורבנים רבים. בתום הכינוס התפרסמה הודעה (להלן: ההודעה) עליה מתנוסס, "באותיות קידוש לבנה", שמם של הרב דוד לאו, המכהן גם כנשיא בית הדין הרבני הגדול, והרב יצחק יוסף המכהן גם כנשיא מועצת הרבנות הראשית וכדיין בבית הדין הרבני הגדול, כמו גם דיינים ששמם מופיע בכותרת החלטה זו, בצד רבני ערים.

2. לטענת המתלונן, בהודעה עליה חתומים, בין היתר הדיינים הנ"ל, נמתחת ביקורת בוטה וחריפה על המשרד לשירותי דת, על השר העומד בראש המשרד, ועל הממשלה. כך, למשל, נאמר

כחלק מהשירות שניתן לך במשרד המשפטים אנו מזמינים אותך להיכנס לאתר כל זכות בכתובת: kolzchut.org.il/justice
כי יש לך את הזכות לדעת מהן הזכויות שלך!

ירושלים: נחום חפצדי 5, בית עופר, גבעת שאול 9548401 טל' 073-3927425 פקס' 02-6467973

דואר אלקטרוני: Shoftim@justice.gov.il

אינטרנט: <http://Shoftim.justice.gov.il>

בהודעה, כי הרבנים והדיינים החתומים עליה מצטרפים לעמדת מועצת הרבנות הראשית לישראל "הדוחה מכל וכל את היוזמה המסוכנת של המשרד לשירותי דת להרס הכשרות והיהדות בישראל", אשר תוביל ל"הרס וחורבן הכשרות", ואשר "מטרתה הסופית היא ביטול זהותה היהודית של מדינת ישראל וחיסול המוסד הרבני בישראל" (הדגשות במקור – א.ש.).

3. ומוסיף המתלונן, כי בהודעה הובהר שהרבנים והדיינים החתומים עליה יורו לציבור שלא לסמוך על כשרות שתינתן לפי הרפורמה המתוכננת בתחום הכשרות, וכך נאמר כי "גיורים שיבוצעו שלא על ידי הרבנות הראשית לישראל לא יוכרו על ידי רבני ישראל".

תגובות הדיינים

4. עם קבלת התלונה, פנינו במכתב, מיום 13.9.21, וביקשנו את תגובות הדיינים לתלונה. במכתב מיום 30.9.21, הודיע כב' הדיין הרב צבי בן יעקב, כי תגובתו היא על דעת כל הדיינים. בתגובה זו ציין הדיין, כי חלק מהדיינים ששמו מופיע בהודעה, לא הופיעו כלל לכינוס המדובר למרות ששמו שורבב להודעה, ולדבריו אין מדובר ברבנים ודיינים אשר חתמו על ההודעה, אלא בשמות דיינים ורבנים שאישרו את השתתפותם בכינוס.

5. לאור האמור במכתבו של הדיין הרב בן יעקב, שבנו ופנינו ביום 5.10.21, לכל אחד מהדיינים החתומים על ההודעה וביקשנו לדעת האם הוא אכן השתתף בכינוס; והאם הוא נתן את הסכמתו לפרסום ההודעה נשוא התלונה, כולל שמו ותוארו.

כן ביקשנו לדעת - במידה שהדיין לא הסכים לפרסום ההודעה - מה הצעדים שנקטו על ידו, אם בכלל, לאחר שזו פורסמה, לכאורה ללא ידיעתו וללא הסכמתו, בעודה נושאת את שמו ותוארו.

6. בעקבות פנייתנו התקבלו תגובות של כל הדיינים ששמו מופיע בהודעה למעט תגובתו של כב' הראשון לציון הדיין הרב יצחק יוסף. ייאמר, כבר עתה, כי יש להצר על כי הרב יוסף, המכהן גם כנשיא מועצת הרבנות הראשית, לא השיב לפנייתנו, וזאת למרות שההזמנות הטלפוניות לדיינים להשתתף בכינוס החירום, יצאו מלשכתו (כפי שהודיע אחד הדיינים בתגובתו לתלונה).

7. נציין, כי תגובתם של מרבית הדיינים הייתה אחידה, ולדבריהם הם לא התבקשו ולא נתנו את הסכמתם לפרסום שמו בהודעה. כל הדיינים הדגישו כי לאור העובדה שבהודעה נכתב כי מדובר ברבנים שהשתתפו בכינוס, הם לא ראו צורך או אפשרות לנקוט באי אלו צעדים בגין השימוש שנעשה בשמו ובתוארו. נוסף עוד, כי לדברי חלקם מדובר בכנס שעניינו הלכתי ולא פוליטי.

8. יצויין בנוסף, כי אחד הדיינים אשר לא השתתף בכינוס, מסר בתגובתו כי לאור העובדה שבהודעה נאמר שמדובר בשמות של מי שאישרו את השתתפותם בכינוס, הוא לא מצא מקום לנקוט בכל צעד בגין פרסום ההודעה. דייין נוסף ציין, כי לאחר שקיבל הזמנה מלשכתו של הראשון לציון כב' הרב יצחק יוסף, הוא פנה לנשיא בית הדין הגדול ושאל האם הוא רשאי כדיין להשתתף בכינוס, ותשובת עוזר בכיר של הרב לאו הייתה: "כי הנשיא מאשר לדיינים להשתתף בכינוס".

מסקנות והחלטה

9. מהתגובות עולה תמונה עגומה, בה מתפרסמת הודעה הנושאת את שמם ותוארם של דיינים, אשר חלקם לא השתתפו בכינוס החירום, וכולם מדגישים כי לא נתנו את הסכמתם לפרסום ההודעה הכוללת את שמם ותוארם.

10. יש להדגיש, כי פרסום הודעה, הנושאת את שמו ותוארו של דייין, עומד בניגוד גמור לאמור בסעיף 18 לכללי אתיקה לדיינים, התשס"ח-2008 הקובע, כי "דיין ימנע מהביע בפומבי דעה בעניין שאינו משפטי בעיקרו והשנוי במחלוקת ציבורית".

כפי שהטעים כב' הנשיא (בדימוס) אהרן ברק בבג"ץ 732/84 ח"כ יאיר צבן נגד השר לענייני דתות פ"ד מ (4), 141, בעמ' 153, (1986), כי:

"הצורך להבטיח את אמון הציבור ברשות השופטת הוא צורך נמשך ... צורך זה אינו מתמקד אך בפעולתו של השופט על כס המשפט. הוא משתרע על מכלול התנהגותו של השופט, בבית המשפט ומחוצה לו ... התנהגות, המותרת לכל אזרח, עשוי שתהא אסורה על השופט, שכן יש בה כדי לפגום באמון הציבור במערכת השיפוט ... אמון הציבור, מטבע מהותו, אינו נבחן על פי תחושתו הסובייקטיבית של השופט, כי הוא פועל בהגינות. אמון הציבור נבחן על ידי השופט על פי אמות מידה אובייקטיביות. אין זה מספיק, שהשופט עצמו סבור ומשוכנע כי פעל באופן עצמאי וללא נטייה. עליו להיות משוכנע, כי אותן עצמאות, הגינות וחוסר נטייה הן מראית פני הדברים. הגינות צריכה לא רק להיעשות אלא גם להיראות.

... עקרונות היסוד החלים לעניין שופטים הם החלים גם לעניין דיינים. אכן הדיין כמו השופט הוא חלק מהרשות השיפוטית. ... אכן, תנאי מוקדם להיות אדם דייין שיהיה רב, אך מכאן לא נובע, כי כל פעילות המותרת לרב מותרת גם לדיין. משנתמנה אדם להיות דייין, עליו לקבל על עצמו את המגבלות שהדיינות מטילה עליו. עליו להימנע מכל אותן פעולות שהדיינות אוסרת עליו, גם אם הרבנות מתירה זאת". (ההדגשות אינן במקור-א.ש.).

11. ועוד ראוי להביא מדברי הנציב לשעבר, כב' השופט (בדימוס) אליעזר גולדברג, כי:

"משנתמנה רב בישראל לדיין על-פי חוק הדיינים, התשט"ו-1955, הריהו נושא שני כתרים: כתר הרבנות וכתר הדיינות. מורה הוראה בענייני דת ורועה רוחני - בכתרו האחד, בחינת 'הודעת' את חוקי האלהים ואת תורותיו' (שמות, יח, טז), ופוסק 'בין איש ובין רעהו' (שם) - בכתרו האחר. ולא על הגדרת התפקידים

באתי לעמוד אלא על הבחנה שבמהות. שעיקר כוחה של הרבנות בסמכותה המוסרית ועל מי שבא 'לדרוש אלוהים', ואילו סמכותם של הדיינים ביושבם על מדין לא ברצונם של המתדיינים היא תלויה, אלא נכפית היא במסגרת המערכת השיפוטית שקבע לה המחוקק. בתחום זה ממלאים הדיינים את התפקיד של 'ושפטו את העם' על שלל דעותיו והשקפותיו. הבחנה זו בין שני התפקידים היא שמציבה סייג למעורבות הפוליטית של הדיין. דיין (כמוהו שופט), המערב עצמו בחיים הפוליטיים, לא רק שהוא פוגע בדימוי של מערכת השיפוט בעיני הציבור כמערכת בלתי תלויה, אלא שהוא גם פוגע בעקרון היסוד של הפרדת הרשויות בין הרשות השופטת ליתר רשויות המדינה".

12. לאור תגובתם האחידה של הדיינים, אשר מסרו כי לא נתבקשו וממילא גם לא נתנו את הסכמתם לפרסום ההודעה אשר נושאת את שמם ותוארם, לא מצאתי לנכון להצדיק את התלונה נגדם.

יחד עם זאת, לא ניתן להשלים עם מצב בו מועצת הרבנות הראשית יוזמת כינוס חירום, תוך שמובהר מלשכת הרב הראשי ונשיא בית הדין הרבני הגדול, כי: "כי הנשיא מאשר לדיינים להשתתף בכינוס", ובכך הוצבה "מכשלה" לרגלי הדיינים עת פורסמה הודעה שכביכול חתומה על ידם, ובה הם מביעים את דעתם בעניין שאינו משפטי בעיקרו והשנוי במחלוקת ציבורית. אשר על כן, הנני סבור כי יש לחדד את הדברים ולהורות לדיינים לבל יטלו חלק בכל כינוס, מפגש או אסיפה, שאמורים לעלות בו נושאים בעלי ציביון פוליטי השנויים במחלוקת ציבורית. זאת, בעיקר כאשר יש חשש שמא בתום אותו כינוס תפורסם הודעה הנושאת את שמם ותוארם של הדיינים כמי שמסכימים להחלטות שהתקבלו באותו כינוס. זאת, לתשומת ליבם של הרב הראשי ונשיא בית הדין הרבני הגדול ושל מנהל בתי הדין הרבניים.

13. לא ניתן לסיים החלטה זו מבלי להתייחס להתנהלותו של הדיין הרב יצחק יוסף - הראשון לציון, אשר לא טרח להשיב לפניותינו. מהחומר שלפנינו עולה כי אנשי לשכתו הם שהזמינו את הדיינים להשתתף בכינוס המדובר, שבו עלו כאמור נושאים השנויים במחלוקת ציבורית, והוא אף פרסם עמדות התוקפות רפורמות אותן מקדמים השר לשירותי דת וממשלת ישראל. יודגש, כי עצם משלוח ההזמנה לדיינים ליטול חלק בכינוס זה הביאה, כאמור, להכשלתם, שכן הם סברו שאם מדובר בכינוס מטעם הרבנות הראשית אין כל מניעה להשתתפותם, וכנראה הם לא שיערו, כי תפורסם הודעה בנושאים השנויים במחלוקת ציבורית, הנושאת את שמם ותוארם.

14. נזכיר, בהקשר זה, החלטות קודמות שניתנו בעניינו של הראשון לציון הדיין הרב יצחק יוסף. כך, בהחלטה מיום 5.3.20, בעקבות בירור תלונה שהתקבלה על הדיין הרב יצחק יוסף, המלצנו בפני השר לשירותי דת: "להעמיד את הדיין לדין משמעתי בגין התבטאויותיו החוזרות ונשנות בנושאים בעלי נופך וגוון פוליטי, אשר נמצאים בלבה של מחלוקת ציבורית" (תיקנו 16/20).

ביום 25.10.20, בעקבות התבטאויותיו והשמעת אמירות חריפות ביותר של הדיין כלפי מערכת המשפט בכלל ובית המשפט העליון בפרט, המלצנו בפני השר לשירותי דת: "כי הוועדה לבחירת דיינים תתכנס בהקדם, ותחליט האם הדיין הרב יצחק יוסף ראוי להמשיך בתפקידו כדיין בבית הדין הרבני הגדול" (תיקנו 445/20).

15. עינינו רואות, כי לא זו בלבד שהדיין לא הפנים את האמור בהחלטות קודמות של הנציבות, אלא נראה בבירור כי הוא ממשיך בדרכו, למרות שהוא מוסיף לכהן כדיין בבית הדין הרבני הגדול, והפעם הוא אף גרם להכשלת חבריו לכס הדיינות, כמפורט לעיל. אשר על כן מתבקש כב' השר לשירותי דת, לשוב ולשקול, האם ראוי הראשון לציון הרב יצחק יוסף לכהן כדיין בבית הדין הרבני הגדול, ולמצער, לזמנו ללשכתו ולנוזף בו נזיפה חמורה על התנהלותו, כמתואר לעיל.

16. התלונה עצמה נמצאה מוצדקת כאמור בסעיפים 9-15 לעיל, מבלי שהיא מכוונת באופן פרטני כלפי מי מהדיינים החתומים על ההודעה, פרט לכב' הרב יצחק יוסף, דיין בית הדין הרבני הגדול.

אורי שהם
נציב תלונות הציבור על שופטים

העתק: המתלונן

כב' הרב דוד לאו, נשיא בית הדין הרבני הגדול
 כב' הדיין הרב יצחק יוסף, בית הדין הרבני הגדול
 כב' הדיין הרב אברהם שינדלר, בית הדין הרבני הגדול
 כב' הדיין הרב אליעזר איגרא, בית הדין הרבני הגדול
 כב' אב"ד הרב דניאל אדרי, בית הדין הרבני האזורי, חיפה
 כב' ראב"ד הרב זבדיה כהן, בית הדין הרבני האזורי, תל אביב
 כב' הדיין הרב יעקב זמיר, בית הדין הרבני הגדול
 כב' הדיין הרב מיכאל עמוס, בית הדין הרבני הגדול
 כב' ראב"ד הרב מרדכי רלב"ג, בית הדין הרבני האזורי, ירושלים
 כב' אב"ד הרב צבי יהודה בן יעקב, בית הדין הרבני האזורי, תל אביב
 כב' הדיין הרב שלמה שפירא, בית הדין הרבני הגדול
 כב' אב"ד הרב שניאור פרדס, בית הדין הרבני האזורי, נתניה
 כב' אב"ד (בדימוס) הרב דוד מלכא, מנהל בתי הדין הרבניים
 חה"כ מתן כהנא, השר לשירותי דת, בצירוף החלטות הנציבות בתיקים 16/20 ו-

445/20